

Nyi ma'i mdo และ Zla ba'i mdo กับ สूरียปริตร และ จันทปริตร: การศึกษาเปรียบเทียบ*

สุกัญญา เจริญวีรกุล**

ผศ.ดร.ชานปวิชช์ ทัดแก้ว***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างและสาระัตถะของพระสูตร
Nyi ma'i mdo (Sūrya-sūtra) และ *Zla ba'i mdo* (Candra-sūtra) ในภาษาทิเบต

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “พระสูตร 9 เรื่องใน BKA' 'GYUR และ
พระปริตรบาลี : การศึกษาเปรียบเทียบ” ตามหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤตและพุทธศาสนศึกษา ภาควิชาภาษาตะวันออก
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับทุนสนับสนุนจาก ทุนการศึกษา
หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต 100 ปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

** นิสิตระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤตและพุทธศาสนศึกษา
สาขาวิชาภาษาเอเชียใต้ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
อีเมล: JnanaTara_PaliTU@hotmail.com

*** (อาจารย์ที่ปรึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาภาษาเอเชียใต้ ภาควิชาภาษา
ตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
อีเมล: Chanwit.t@chula.ac.th

วันที่รับบทความ 17 ตุลาคม 2565 วันที่แก้ไขบทความ 31 มกราคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ 17 มีนาคม 2566

กับ พระปริตรบาลี กล่าวคือ *สุริยปริตตะ (Suriya-paritta)* และ *จันทปริตตะ (Canda-paritta)* ในจตุภาณวาร ซึ่งเป็นชุมนุมพระปริตรของศรีลังกา พร้อมทั้งพระสูตรที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเปรียบเทียบกับพระสูตรที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่าพระสูตร *Nyi ma'i mdo* และ *Zla ba'i mdo* มีโครงสร้างและสาระแตกต่างจากพระสูตรที่เทียบเคียงกันได้ ในภาษาสันสกฤตกับพระสูตรฉบับแปลก่อนหน้านี้ ในภาษาทิเบต และพ้องกับ *สุริยปริตตะ (Suriya-paritta)* *จันทปริตตะ (Canda-paritta)* ในจตุภาณวาร และ *สุริยสูตร (Suriya-sutta)* *จันทิมสูตร (Candima-sutta)* ในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค อย่างชัดเจน กระนั้น แม้จะพ้องกัน แต่ก็พบว่ามีข้อแตกต่างบางประการ ซึ่งเกิดจากความสับสนเรื่องเสียงและไวยากรณ์ จึงเป็นไปได้อย่างยิ่งว่า *Nyi ma'i mdo* และ *Zla ba'i mdo* เป็นพระสูตรที่แปลโดยตรงจากสำนวนบาลี

คำสำคัญ: พระปริตร, พระสูตรทิเบต, สุริยปริตร, จันทปริตร

Nyi ma'i mdo and Zla ba'i mdo with Suriya Paritta and Canda Paritta: A comparative study*

Sukanya Charoenwerakul**

Chanwit Tudkeao***

Abstract

This article aims to study the structure and content of the *Nyi ma'i mdo* and *Zla ba'i mdo*, Tibetan sūtras of the sun and the moon, and of *Suriya-paritta* and *Canda-paritta* in Catubhāṇavāra, the collection of parittas in Sri Lanka, along with other parallel sutras. The study found that the structure and content of *Nyi ma'i mdo*

* This article is a part of the doctoral thesis entitled “9 SUTRAS IN BKA' GYUR AND PALI PARITTAS: A COMPARATIVE STUDY”, Pali-Sanskrit and Buddhist Studies Program, South Asian Languages Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, funded by the 100th Anniversary Chulalongkorn University Fund for Doctoral Scholarship and The 90th anniversary of Chulalongkorn University Fund (Ratchadaphiseksomphot Endowment Fund).

** Ph.D. candidate, Pali-Sanskrit and Buddhist Studies Program, South Asian Languages Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. Email: JnanaTara_PaliTU@hotmail.com

*** (Advisor) Asst.Prof. Dr., South Asian Languages Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

Email: chanwit.t@chula.ac.th

Received October 17, 2022, Revised January 31, 2023,

Accepted March 17, 2023

and *Zla ba'i mdo* differ from the Sanskrit parallel and the previously translated Tibetan sūtras. It is very similar to that of *Suriya-paritta* and *Canda-paritta* in *Catubhāṇavāra*, and *Suriya-sutta* and *Candima-sutta* in *Sagātha-vagga* in the *Samyukta Nikāya* of *Suttanta Piṭaka*. There are, however, some slight differences due to mispronunciation and misconception on the Pāli grammar. Therefore, there is a strong possibility that *Nyi ma'i mdo* and *Zla ba'i mdo* were directly translated from the Pāli recension.

Keywords: Paritta, Tibetan sūtra, *Nyi ma'i mdo*, *Zla ba'i mdo*

1. บทนำ

Nyi ma'i mdo (D034) “สุริยสูตร” และ *Zla ba'i mdo* (D034) “จันทรสูตร” เป็นพระสูตรลำดับที่ 11 และ 12 ในกลุ่มพระสูตร 13 เรื่อง (*mDo tshan bcu gsum po*)¹ ที่พระศากยภิกษุ *Nyi ma rgyal mtshan*² ชาวทิเบต แปลเป็นภาษาทิเบตร่วมกับพระภิกษุอาณันทศรี ชาวศรีลังกา ในคริสต์ศตวรรษที่ 14 ณ วิหาร *Thar pa gling* ในทิเบตภาคกลาง

พระศากยภิกษุ *Nyi ma rgyal mtshan* หรือ *Thar pa lo tsa ba* “นักแปลแห่งวิหาร *Thar pa gling*” (ค.ศ. 1260-1330) (Séan Gaffney, 2018) เป็นพระภิกษุในนิกาย *Sa skya* “ดินเทา” อันเป็นนิกายที่มีความสัมพันธ์ในระบอบ “นักบวช-ผู้อุปถัมภ์” (*mChod yon*) กับอาณาจักรมองโกลตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 12 ทำให้ผู้นำของนิกายมีอำนาจปกครองทิเบต ก่อนที่จะเสื่อมอำนาจลงตามอาณาจักรมองโกลราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 การเป็นพระสำคัญในนิกายที่รุ่งเรืองในช่วงนั้นทำให้พระภิกษุ *Nyi ma rgyal mtshan* มีโอกาสทางการศึกษาที่ดี มีครูบาอาจารย์จากที่ต่างๆ ในอนุทวีปอินเดียและอาณาจักรทิเบต และได้

¹ *Chos kyi 'khor lo rab tu bskor ba'i mdo* (Dharmacakra-pravartana-sutra), *sKyes pa rabs kyi gleng gzhi* (Jātakanidāna), *lCang lo can gyi pho brang gi mdo* (Āṭṇaṭṭīyasūtra), *'Dus pa chen po'i mdo* (Mahāsamayasūtra), *Byams pa'i mDo* (Māitṛīsūtra), *Byams pa bsgom pa'i mdo* (Māitṛibhāvanāsūtra), *bsLab pa lnga'i phan yon gyi mDo* (Pañcaśikṣānuśāṃsasūtra), *Ri'i kun dga' bo'i mdo* (Giriānandasūtra), *KLu'i rgyal bo dga' bo nyer dga' 'dul ba'i mDo* (Nandopanandanāgarājadamanasūtra), *'Od srung chen po'i mdo* (Mahākāśyapa-sūtra), *Nyi ma'i mdo* (Sūryasūtra), *Zla ba'i mdo* (Candrasūtra) และ *bKra shis chen po'i mdo* (Mahāmaṅgala-sūtra)

² นามเต็ม: พระศากยภิกษุ *Nyi ma rgyal mtshan dpal bzang po* Wylie: *Śākya'i dge slong nyi ma rgyal mtshan dpal bzang po* ต้นฉบับสะกดเป็นคำสันสกฤต “*Śākya*” (ศากย) มิได้สะกดเป็นชื่อนิกายภาษาทิเบตว่า “*sa-skya*”

เดินทางไปศึกษาต่อที่เนปาล *BDRC's Buddhist Digital Archives (BUDA)* ระบุ
นามอาจารย์ท่านว่า บัณฑิตเคาตมภัทระแห่งแคว้นมคธ บัณฑิตปุรุโชตตมะแห่ง
พาราณสี บัณฑิตเชตกรรณะ นักไวยากรณ์ผู้ยิ่งใหญ่ อาจารย์พุทธศรีชฌานะ
(*sLop dpon sangs rgyas dpal ye shes*) และ *Go lung pa gzhon nu dpal*
นอกจากนี้ *Peter Skilling* (1993, p.92) ระบุนามอาจารย์ที่พระภิกษุ *Nyi ma*
rgyal mtshan ได้ร่วมงานเพิ่มเติม เช่น บัณฑิตมัญชุศรี บัณฑิตพุทธศรีแห่งอินเดีย
ตะวันออก ฯลฯ

หนังสือ *Sa skya'i chos 'byung gces bsds* (vol.4, p.270)
“รวมประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนิกาย *Sa skya*” กล่าวถึงท่าน
Nyi ma rgyal mtshan ไว้ว่า “*Thar pa lo tsa ba nyi ma rgyal mtshan dpal*
bzang po เรียนอยู่ที่เนปาล 14 ปี อัญเชิญบัณฑิตอาณันทศรีมาแปลพระสูตร
ราว 13 พระสูตร เช่น *Ri'i kun dga'i mdo*”³

หนังสือ *Deb ther sngon po* “จดหมายเหตุสินน้ำเงิน” งานเขียนของ
'Gos lo tsa ba gzhon nu dpal (ค.ศ. 1392-1481) ระบุว่า *Thar pa lo tsa*
ba คือผู้แปล *gSang snying rgyud* (Guhya-garbha-tantra) ทั้งฉบับเดิมและ
ฉบับใหม่⁴ ท่านแปลพระสูตร พระตันตระ และคัมภีร์พระพุทธศาสนาประเภท
ต่าง ๆ จากภาษาสันสกฤตเป็นทิเบตไว้มาก ชื่อคัมภีร์ที่ท่านแปลรวมทั้งคำลงท้าย
พระสูตรปรากฏอยู่ในหนังสือ *Gangs ljongs skad gnyis smra ba du ma'i*
'gyur byang blo gsal dga' skyed “พุทธปัญญาอันกระจ่างและสร้างปิติ :
คำลงท้ายพระสูตรของผู้รู้สองภาษา (นักแปล) ในอาณาจักรทิเบต”

³ *thar pa lo tsā ba nyi ma rgyal mtshan dpal bzang pos bal por lo bcu*
bzhi sbyangs pa mdzad / ri kun dga'i mdo la sogs la sogs bcu gsum tsam
pandita ānanda śrī spyān drangs te bsgyur ro

⁴ *slad kyis thar pa lo tsā bas sngon ma byung ba'i gsang mying rgyud*
phyi ma dang bcas pa la 'gyur mdzad

ดังนั้น ท่านจึงเป็นพระภิกษุที่มีความรู้ภาษาสันสกฤตและภาษาท้องถิ่นต่าง ๆ ของอินเดียเป็นอย่างดี แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าท่านผ่านการเรียนภาษาบาลีมาหรือไม่ นอกจากนี้ ท่านเป็นอาจารย์ของ *Bu ston rin chen grub* เจ้าอาวาสวัด *Zhwa lu* รูปที่ 11 ผู้รวบรวมคัมภีร์ *bKa' 'gyur* “พระพุทธรูปแปล” หรือพระพุทธรูปปิฎกของทิเบตในปี ค.ศ. 1334 หลังจากที่ท่าน *Nyi ma rgyal mtshan* แปลงานชุดนี้ราว 2-3 ทศวรรษ ข้อนี้อาจเป็นเหตุให้งานแปลของท่านได้รับการรวบรวมในคัมภีร์ *bKa' 'gyur*

ส่วนเรื่องประวัติของพระภิกษุท่านนั้นทศรินันไม่ปรากฏ มีเพียงข้อความสั้น ๆ ในคำลงท้ายพระสูตรที่ท่านแปลเท่านั้น *Peter Skilling* กล่าวถึงคำลงท้ายพระสูตร ‘*Phags pa byams pa'i mdo* (*Ārya-māitṛī-sūtra*) ที่พระภิกษุท่านนั้นทศรีแปลร่วมกับพระ *Kun dga' rgyal mtshan thub bstan dpal bzang po* นิกาย *Sa skya* ว่า “มหาบัณฑิตท่านนั้นทศรีผู้มีคุณสมบัติ ผู้อาศัยอยู่ที่พุทธคยา ศิษย์ของพระที่ปึงกร ประธานแห่งพระสงฆ์จำนวนมากหลายพันหลายหมื่นทั้งหมดของสี่หลทวีป ผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติ เป็นพระภิกษุผู้มีธรรมจักษุ ชำนาญในทั้งสอง (คุณสมบัติและธรรมจักษุ) มีความปรารถนาอันดีเพื่อทำประโยชน์แก่พระศาสนา”⁵ งานแปลพระสูตรนี้จบลง “เมื่อพระศาสดาปรินิพพานได้ 1,850 ปี 10 เดือน”⁶ เท่ากับ ค.ศ. 1307 (*Peter Skilling*, 1993, p.92) อนึ่ง เมื่อพิจารณาอีกข้อความหนึ่งต่อมา “เมื่อข้างขึ้น เดือนแรกของฤดูหนาว (เดือนสิบ ปีมะแม ธาตุไฟ)”⁷ ปีมะแม ธาตุไฟ ในระบบศักราช *Rab byung* ของทิเบตในช่วงนั้นตรงกับ

⁵ *yon tan dang ldan singe gling yul gyi/ /stong phrag mang po'i dge 'dun kun gyi gtso/ /mar me mdzad slob rdo rje gdan bzhugs pa/ /pan chen ānanda śrī yon tan can/ /dge stong chos kyī spyān can mkhas gnyis mkhas/ /bstan la phan 'dod bzang po de nyid dang (PDM076-864)*

⁶ *ston pa 'das nas lo stong brgyad brgya dang / /lga bcu lhag pa'i zla ba bcu 'das dus/ / (PDM076-864)*

⁷ *Me lug dgun zla ra ba'i yar ngo la (PDM076-865)*

ค.ศ. 1307 และคำลงท้ายพระสูตรของกลุ่มพระสูตร 13 เรื่อง กล่าวถึงพระภิกษุอานันทศรีไว้ว่า “เบื้องหน้าบัณฑิตอานันทศรี ชาวสิทธทวีป ผู้ออกบรรพชาอุปสมบทจากวรรณะพราหมณ์ ผู้ทรงจำพระไตรปิฎกถูกถ่วงในหทัย”⁸ ดังนั้นพระภิกษุอานันทศรีน่าจะแปลพระสูตร *Nyi ma'i mdo* (D034) และ *Zla ba'i mdo* (D034) อยู่ในทิเบตเมื่อราวทศวรรษแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 14

พระสูตร *Nyi ma'i mdo* (D034) ปรากฏพระสูตรที่เทียบเคียงกันได้
ในภาษาบาลีและสันสกฤต ได้แก่

1) *สุริยสูตร (Suriya-sutta)* ภาษาบาลี ในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

2) *สุริยปริตตะ (Suriya-paritta)* ภาษาบาลี พระปริตรที่ 15 ปฐมภาณวาร
ในจุฎภาณวารกับหนังสือสวดมนต์ในสายการสืบทอดของจุฎภาณวาร

พระสูตร *Zla ba'i mdo* (D034) และพระสูตร *Zla ba'i mdo* (D072)
ปรากฏพระสูตรที่เทียบเคียงกันได้ภาษาบาลีและสันสกฤต ได้แก่

1) *จันทิมสูตร (Candima-sutta)* ภาษาบาลี ในพระสุตตันตปิฎก
สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

2) *จันทปริตตะ (Canda-paritta)* ภาษาบาลี พระปริตรที่ 14 ปฐมภาณวาร
ในจุฎภาณวารกับหนังสือสวดมนต์ในสายการสืบทอดของจุฎภาณวาร

3) *จันทรสูตร (Candra-sūtra)* ภาษาสันสกฤต ฉบับที่ Klaus Willie
ปวีรรตและชำระ ใน “*Neue Fragmente des Candrasūtra*”

⁸ *siṅgha gling pa bram ze'i rigs las legs par rab tu byung zhing bsnyen par rdzogs pa sde snod gsum la thugs legs par byang ba'i paṇḍita ānanda śrī'i zhal snga nas/* (D034-284a)

4) **จันทรสูตร (Candra-sūtra)** ภาษาสันสกฤต ฉบับที่ Ernst Waldschmidt பிரவர்தและสืบสร้างขึ้นมา

พระสูตร *Nyi ma'i mdo* (D034) ปัจจุบันยังไม่พบฉบับอื่นในภาษาทิเบต แต่พระสูตร *Zla ba'i mdo* (D034) ปรากฏพระสูตรภาษาทิเบตอีกฉบับหนึ่ง ชื่อเดียวกัน แต่จัดเก็บอยู่ในอีกเล่มหนึ่ง คือพระสูตร *Zla ba'i mdo* (D072) ไม่ปรากฏผู้แปลและยุคสมัยที่แปล

พระสูตร *Nyi ma'i mdo* (D034) พระสูตร *Zla ba'i mdo* (D034) และพระสูตร *Zla ba'i mdo* (D072) ปรากฏในคัมภีร์ *bKa' 'gyur* “พระพุทฺธพจน์แปล” หรือ “พระพุทฺธพจน์ปิฎก” คัมภีร์ *bKa' 'gyur* จัดเป็น 2 สายการสืบทอด คือ สาย *Tshal pa* และสาย *Them spangs ma* งานวิจัยนี้ใช้คัมภีร์ *bKa' 'gyur* 3 ฉบับ จากทั้ง 2 สาย ได้แก่ ฉบับ *sDe dge* ฉบับ *dPe bsdur ma* จากสาย *Tshal pa* และฉบับ *sTog pho brang bris ma* จากสาย *Them spangs ma* ปรากฏตำแหน่งจัดเก็บดังนี้

ตารางที่ 1 ตำแหน่งจัดเก็บของพระสูตร พระสูตร *Nyi ma'i mdo* (D034)
พระสูตร *Zla ba'i mdo* (D034) และพระสูตร *Zla ba'i mdo* (D072)
ในคัมภีร์ *bka' 'gyur*

คัมภีร์ <i>bKa' 'gyur</i> สาย <i>Tshal pa</i>				
1. ฉบับ <i>sde dge</i>				
พระสูตร	เล่ม	หมวด	ลำดับ	หน้า
<i>Nyi ma'i mdo</i> (D034)	34	<i>Sher phyin</i> “ปรัชญาปารมิตา”	D41	D034-282a - D034-282b
<i>Zla ba'i mdo</i> (D034)	34	<i>Sher phyin</i>	D42	D034-282b - D034-283a
<i>Zla ba'i mdo</i> (D072)	72	<i>mDo sde</i> “สูตรตันตะ”	D331	D072-259b -D072-260a
2. ฉบับ <i>dpe bsdur ma</i>				
<i>Nyi ma'i mdo</i> (D034)	34	<i>sNa tshogs</i> “นानา”	A58	832-833
<i>Zla ba'i mdo</i> (D034)	34	<i>sNa tshogs</i>	A59	836-837
<i>Zla ba'i mdo</i> (D072)	72	<i>mDo sde</i>	A349	743-744
คัมภีร์ <i>bKa' 'gyur</i> สาย <i>Them spang ma</i>				
3. ฉบับ <i>sTog pho drang bris ma</i>				
<i>Nyi ma'i mdo</i> (D034)	87	<i>mDo sde</i>	S305	S087-215b – S087-216a
<i>Zla ba'i mdo</i> (D034)	87	<i>mDo sde</i>	S306	S087-216a – S087-217a
<i>Zla ba'i mdo</i> (D072)	57	<i>mDo sde</i>	S63	S057-265a – S057-265b

พระสูตร 13 เรื่อง (*mDo tshan bcu gsum po*) ข้างต้นส่วนใหญ่ตรงกันกับพระปริตรบาลีและไม่ปรากฏบทบาทสำคัญในพระพุทธานุสสาแบบทิเบต แต่พระสูตร *Nyi ma'i mdo* และ *Zla ba'i mdo* กลับปรากฏบทบาทใน *gZungs bsodus* (คัมภีร์รวมบทสวดสำหรับคัมภีร์ครอง) ของทิเบต และเป็นพระสูตรที่พุทธศาสนิกชนชาวทิเบตนิยมสวดกันจนถึงปัจจุบัน

คัมภีร์ *gZungs bsodus* “รวมธารณี” เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมพระสูตรและบทสวดสำหรับคัมภีร์ครองป้องกันในพระพุทธานุสสาแบบทิเบต คำว่า “ธารณี” ในภาษาสันสกฤต มาจากรากกริยา *dhr* (ทรงไว้) คือ “คัมภีร์มนตร์ มักจะรวมพยางค์ที่ไม่มีความหมายไว้ด้วยกัน” Moriz Winternitz (1993, pp.380-381) กล่าวถึงธารณีว่า “พุทธศาสนิกชนในศรีลังกาใช้พระสูตรอันงดงามเป็นพระปริตรหรือปรีตอย่างไร พุทธศาสนิกชน-มหายานในอินเดียก็เปลี่ยนบางพระสูตรให้เป็นพระสูตรมนตร์เช่นเดียวกัน” ผู้รวบรวม *gZungs bsodus* คือท่านตารนาถ (ค.ศ. 1575-1634/5) แต่ไม่ได้หมายความว่าท่านตารนาถจะเป็นผู้แก้ไขและจัดพิมพ์ *gZungs bsodus* ทั้งหมด ท่านเพียงแต่รวบรวมบทสวดธารณีที่สำคัญของบทสวดชุดนี้ไว้เท่านั้น (A.V.Zorin, 2014) สมัยต่อมา มีผู้บรรจบทสวดอื่นเพิ่มเติม และปรับปรุงสืบทอดกันมาเป็น *gZungs bsodus* ในปัจจุบัน *gZungs bsodus* รวมพระสูตรจำนวนมากราวหนึ่งพันกว่าหน้า พุทธศาสนิกชนทิเบตนิยมสวดคัมภีร์ *gZungs bsodus* ให้ได้ครบทุกพระสูตรในหนึ่งวัน เมื่อชีวิตเผชิญกับอุปสรรคและสวดในวาระโอกาสสำคัญเพื่อขจัดอุปสรรค ทำให้ความปรารถนาสัมฤทธิ์ผลทั้งในระดับโลกียะและโลกุตระ

gZungs bsodus จัดเป็น 2 เล่ม ได้แก่

1) *Dang po rgyud du gtogs pa'i gzungs mdo skor*

เล่มที่ 1 พระสูตรธารณีที่เกี่ยวข้องด้วยต้นตระกูล

2) *gNyi pa mdo phran skor* เล่มที่ 2 พระสูตรเบ็ดเตล็ด

พระสูตร *Nyi ma'i mdo* (D034) และพระสูตร *Zla ba'i mdo* (D034) จัดอยู่ในเล่มที่ 2 พระสูตรเบ็ดเตล็ด (*gNyi pa mdo phran skor*) ในหมวดอักษร

tu เรียง *Nyi ma'i mdo* ไว้ก่อน *Zla ba'i mdo* ดังสารบัญญ (*dKar chag*) ว่า (*tu pa la nyi ma'i mdo zla ba'i mdo*)

อีกกรณีหนึ่ง *gZungs bsodus* จัดเป็น *Pod e pa* “เล่มที่ 1 เอ” และ *Pod waM pa* “เล่มที่ 2 วม” กรณีนี้ พระสูตร *Nyi ma'i mdo* (D034) และพระสูตร *Zla ba'i mdo* (D034) จัดอยู่ในเล่มที่ 2 วม

ส่วนพระสูตร *Zla ba'i mdo* (D072) มีข้อความซ้ำกับพระสูตร *gSang sngags chen po rjes su 'dzin pa'i mdo* (D090-153b) ในชุดปัญจรักษา จำนวน 26 บาทคาถา ตั้งแต่ ‘*jig rten dgra bcom bde gshegs la* จนถึง *brjod na sgra gcan zla ba gtong* (D072-259b – D072-260a) จึงปรากฏบทบาทในการสวดเฉพาะข้อความที่ซ้ำกันนั้น ไม่ได้นิยมสวดทั้งพระสูตร

เมื่อพิจารณาพระสูตรที่เทียบเคียงกันได้ในภาษาบาลีและสันสกฤต พระสูตรที่มีบทบาทเป็นที่นิยมสวด คือ *สุริยสูตร* และ *จันทิมสูตร* ภาษาบาลี *สุริยสูตร* และ *จันทิมสูตร* จัดเป็นพระปริตรที่ 15 และ 14 ตามลำดับ ของปฐมภาณวาร ในจุตภาณวาร (ชุดหนังสือพระปริตรของศรีลังกา) เรียกว่า *สุริยปริตตะ* และ *จันทปริตตะ* หรือ *สุริยปริต* (*Suriya-pirit*) และ *จันทปริต* (*Canda-pirit*) และเป็นที่นิยมสวดแพร่หลายในประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะเมื่อเกิดสุริยคราสและจันทรคราส *สุริยสูตร* และ *จันทิมสูตร* ปรากฏในหนังสือสวดมนต์ฉบับหลวงของไทย และได้รับความนิยมสวดมานาน หนังสือ *มหาทิพมนต์* อันเป็นมนต์บทเดียวที่มีการแปลเป็นร้อยกรองภาษาไทย (กรมศิลปากร, 2562, หน้า 34) ดังที่ *Jaini, Padmanabh S* (1965, p.75) ระบุว่า

“โคลกที่ 27-37 เป็นส่วนหนึ่งจาก *จันทิมสูตร* และ *สุริยสูตร* แห่งสังยุตตนิกาย พระสูตรทั้งสองนี้รวมอยู่ในจุตภาณวาร หนังสือสวดพระปริตรตามจารีต เหตุผลที่เลือกพระสูตรทั้งสองจากบรรดาพระปริตรเป็นอันมาก คือพระสูตรทั้งสองนี้เกี่ยวข้อง กับตำนานจันทรคราสและสุริยคราส ที่ราหูผู้เป็นเจ้าแห่งอสูร กลืนกินพระจันทร์และพระอาทิตย์”

สุริยสูตรและจันทิมสูตรเป็นส่วนหนึ่งในบทสวดเจริญพระพุทธมนต์ นพเคราะห์และโหราศาสตร์ไทยภาคพิธีกรรมในบางตำรา เช่น *ตำรับพระครูอรุณธรรมรังษี (เอี่ยม สิริวงโณ)* กำหนดว่า “ผู้เกิดวันราหู ให้สวดจันทปริตตคาถา และสุริยปริตตคาถา 12 จบ (ราหุมืออิทธิพลต่อผู้ที่เกิดในวันพุธกลางคืน)” (ชัยวัฒน์ สดชื่น, 2561, หน้า 49) นอกจากนี้ ข้อความบางตอนของทั้ง 2 พระสูตร เช่น โสโลกที่ขึ้นต้นด้วยบาท *kinnu santaramāno va* ยังปรากฏเป็นคาถาบูชาพระราหูตามความเชื่อของคนไทยอีกด้วย

สุริยสูตรและจันทิมสูตรเป็นพระสูตรที่คนไทยนิยมสวดเมื่อเกิดสุริยคราสและจันทรคราส แต่พระสูตร *Nyi ma'i mdo (D034)* และพระสูตร *Zla ba'i mdo (D034)* ไม่ปรากฏบทบาทการสวดเมื่อเกิดคราส ชาวทิเบตนิยมสวดบทสวดมนต์ฝ่ายวัชรยาน เช่น สมันตภัทรปณิธาน (*Kun bzang smon lam*) ขึ้นเป็นความนิยมที่แตกต่างกันตามวัฒนธรรม

จากข้อมูลดังกล่าวมานี้ เป็นที่น่ากังขาว่า พระสูตร *Nyi ma'i mdo (D034)* พระสูตร *Zla ba'i mdo (D034)* พระสูตร *Zla ba'i mdo (D072)* สุริยสูตร กับจันทิมสูตร ภาษาบาลี และ จันทรสูตร ในภาษาสันสกฤต มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร ประกอบกับพระสูตร *Nyi ma'i mdo (D034)* พระสูตร *Zla ba'i mdo (D034)* มีผู้ร่วมแปลเป็นพระภิกษุชาวศรีลังกา บทความวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาโครงสร้างและสารัตถะของพระสูตร *Nyi ma'i mdo (D034)* และ พระสูตร *Zla ba'i mdo (D034)* ภาษาทิเบต เปรียบเทียบกับ สุริยปริตตะ และ จันทปริตตะ พร้อมทั้งพระสูตร *Zla ba'i mdo (D072)* และ จันทรสูตร ในภาษาสันสกฤต

2. โครงสร้างสารัตถะของพระสูตร *Nyi ma'i mdo (D034)* และ *Zla ba'i mdo (D034)* กับพระสูตรที่เทียบเคียงกันได้

หัวข้อนี้เป็นการเปรียบเทียบโครงสร้างของพระสูตร *Nyi ma'i mdo (D034)* และ *Zla ba'i mdo (D034)* กับพระสูตรที่เทียบเคียงกันได้เพื่อให้เห็นถึงเรื่องสายการสืบทอด

2.1 โครงสร้างสารัตถะของ *Nyi ma'i mdo* (D034) และพระสูตรที่เทียบเคียงกันได้

โครงสร้างสารัตถะของ *Nyi ma'i mdo* (D034) และ สूरียสูตร สามารถเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 2 โครงสร้างสารัตถะของ *Nyi ma'i mdo* (D034) และ สूरียสูตร

	สूरียสูตร	<i>Nyi ma'i mdo</i> (D034)
สूरียเทพบุตรถูกราหุจับ ระลึกถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า	✓	✓
คาถาที่สूरียเทพบุตรถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นสรณะ	✓	✓
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสั่งราหุให้ปล่อยสूरียเทพบุตร	✓	✓
ราหุรีบปล่อยสूरียเทพบุตร ตกใจกลัวไปเข้าเฝ้าท้าวเวปจิตตือสุรินทร์	✓	✓
ท้าวเวปจิตตือกล่าวคาถาถามถึงเหตุที่ราหุหวาดกลัว	✓	✓
ราหุกล่าวคาถาตอบ	✓	✓

ตารางโครงสร้างนี้แสดงให้เห็นว่า *Nyi ma'i mdo* (D034) มีโครงสร้างเดียวกับ สूरียสูตร และ สूरียปริตตะ ทุกประการ

ควรสังเกตว่าสถานที่ตรัสพระสูตรใน *Nyi ma'i mdo* (D034) ระบุว่า *mnyan yod⁹ rgyal byed tshal mgon med zas sbyin gyi kun dga' ra ba na* (D034-282a) “ณ พระเชตวันอันเป็นอารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐีใกล้เมือง

⁹ S: +na

สาวัดถิ” ตรงกับใน สूरियปริตตะ ว่า *sāvatthiyam viharati jetavane anāthapindikassa ārame* (S. vol. I, p.51) “ประทับอยู่ ณ พระเชตวันอันเป็นอารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี ใกล้เมืองสาวัดถิ” และแตกต่างจาก สूरียสูตร ภาษาบาลี ไม่มีข้อความระบุสถานที่

2.2 โครงสร้างสารัตถะของ Zla ba'i mdo และพระสูตรที่เทียบเคียงกันได้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบโครงสร้างสารัตถะของ จันทิมสูตร ภาษาบาลี Zla ba'i mdo (D034) จันทรสูตร ภาษาสันสกฤต 2 ฉบับ และ Zla ba'i mdo (D072)

	จันทิมสูตร	Zla ba'i mdo (D034)	จันทรสูตร (Klaus Willie)	จันทรสูตร (Ernst Waldschmidt)	Zla ba'i mdo (D072)
จันทรเทพบุตรถูกราहु จับ	✓	✓	✓	✓	✓
จันทรเทพบุตรระลึกถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า	✓	✓	-	-	-
จันทรเทพบุตรหวาดกลัว เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า	-	-	✓	✓	✓
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสคาถาปรารภจันทรเทพบุตร	-	-	✓	✓	✓

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบโครงสร้างสารถะของ จันทิมสูตร ภาษาบาลี Zla ba'i mdo (D034) จันทรสูตร ภาษาสันสกฤต 2 ฉบับ และ Zla ba'i mdo (D072) (ต่อ)

	จันทิมสูตร	Zla ba'i mdo (D034)	จันทรสูตร (Klaus Willie)	จันทรสูตร (Ernst Wald- schmidt)	Zla ba'i mdo (D072)
โคลงที่จันทรเทพบุตร ถึงพระผู้มีพระภาค เจ้าเป็นสรณะ	✓	✓	✓	✓	✓
โคลงที่พระผู้มีพระ ภาคเจ้าตรัสสั่งราหูให้ ปล่อยจันทรเทพบุตร	✓	✓	✓	✓	✓
ราหูรีบปล่อยจันทร เทพบุตร เข้าไปเฝ้า ท้าวเวปจิตตอิสรินทร์	✓	✓	-	-	-
พระพุทธานุญาตห้าม กลืนกินพระจันทร์อัน เป็นประทีปแห่งปวง ประชา	-	-	✓	✓	✓
โคลงราหูปล่อย พระจันทร์	-	-	✓	✓	✓
คาถาถามถึงเหตุที่ ราหูหวาดกลัว	✓	✓	✓	✓	✓
ราหูกล่าวคาถาตอบ	✓	✓	✓	✓	✓

สถานที่ตรัสพระสูตรในพระสูตรทั้ง 5 นี้ จัดได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1) เมืองสาวัตถี ได้แก่

- **จันทิมสูตร ภาษาบาลี:** *Savatthiyam viharati* (S. vol. I, p.50)
“ณ เมืองสาวัตถี”

- **Zla ba'i mdo (D034):** *mnyan yod rgyal byed tshal mgon med zas sbyin gyi kun dga' ra ba na*

“ณ พระเชตะวันอันเป็นอารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี ใกล้เมืองสาวัตถี”

- **จันทปริตตะ:** *sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme*

“ณ พระเชตะวันอันเป็นอารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี ใกล้เมืองสาวัตถี”

- **จันทรสูตร ภาษาสันสกฤต ฉบับ Klaus Willie:** *śrāvastyām viharati jetavana anāthapiṇḍadārāme*

“ณ พระเชตะวันอันเป็นอารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี ใกล้เมืองสาวัตถี”

2) เมืองจัมปา ได้แก่

- **Zla ba'i mdo (D072):** *yul tsam pa can na 'gro ba po'i rdzing bu'i 'gram na* “ณ ริมสระ 'gro ba po'i rdzing bu (สระปุชการิณีของผู้เดินทาง) เมือง tsam pa can (จัมปา)”

- **จันทรสูตร ภาษาสันสกฤต ฉบับ Ernst Waldschmidt:** *(campāyām viharati gargarapuṣkarīnyās) t(i)re* “ณ ริมฝั่ง สระครครปุชการิณี เมืองจัมปา”

เมื่อพิจารณาโครงสร้างสารัตถะส่วนใหญ่ดังตารางข้างต้น พบว่าพระสูตร *Zla ba'i mdo (D034)* มีโครงสร้างสารัตถะเดียวกับ *จันทิมสูตร ภาษาบาลี* และ *จันทปริตตะ* ทุกประการ และแตกต่างจาก *Zla ba'i mdo (D072)* กับ *จันทรสูตร ภาษาสันสกฤต* ทั้ง 2 ฉบับ จึงสามารถจัดพระสูตรทั้ง 5 นี้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) พระสูตรกลุ่มบาลี (สันนิษฐานว่าฉบับภาษาทิเบตสัมพันธ์กับฉบับภาษาบาลี)

- *Zla ba'i mdo (D034)* ภาษาทิเบต
- จันทิมสูตร และ จันทปริตตะ ภาษาบาลี

2) พระสูตรกลุ่ม(มูล)สรรพาสติวาท (สันนิษฐานว่าฉบับภาษาทิเบตสัมพันธ์กับฉบับภาษาสันสกฤต)

- *Zla ba'i mdo (D072)* ภาษาทิเบต
- จันทรสูตร ภาษาสันสกฤต ฉบับ *Klaus Willie*
- จันทรสูตร ภาษาสันสกฤต ฉบับ *Ernst Waldschmidt*

2.3 โครงสร้างที่แตกต่างกันระหว่าง *Nyi ma'i mdo (D034)* กับ *Zla ba'i mdo (D034)*

ข้อความใน *Nyi ma'i mdo (D034)* กับ *Zla ba'i mdo (D034)* แทบจะเป็นข้อความเดียวกันทั้งหมด มีข้อแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ได้แก่ เมื่อจบโคลงที่พระพุทธเจ้าตรัสสั่งราหูให้ปล่อยสุริยเทพบุตรและจันทรเทพบุตร คือ โคลงที่ขึ้นต้นด้วยภาษาทิเบตว่า *sangs rgyas 'jig rten la brtse*¹⁰ *bas* “ด้วยพระพุทธเจ้าทรงกรุณาต่อโลก” นั้น *Nyi ma'i mdo* ปรากฏโคลงที่ไม่มีใน *Zla ba'i mdo* ดังนี้

*gang zhiḡ mun pa*¹¹ *snang bas gsal*¹² *bar byed* //
rnam snang drag po'i gzi brjid dkyil 'khor can //
*nam mkha'i nyi ma sgra gcan sgrib ma*¹³ *byed* //

¹⁰ YP: rtse

¹¹ YP: par

¹² C: bsal

¹³ C: pa

nyi ma 'di'¹⁴ ni sgra gcan gyis thong¹⁵ shig¹⁶ // (D034-282b)¹⁷

สุริยะใดส่องสว่างแจ่มแจ้งในที่มืดมนอนธการ

ไพโรจน์ มีเดชแรงกล้า มีสัณฐานเป็นวง

ราหู เจ้าจอย่าบดบังสุริยะแห่งห้วงหาว

ราหู เจ้าจงบ่อยสุริยะนี้เกิด ฯ

ตรงกับข้อความในสุริยสูตร ดังนี้:

Yo andhakāre tamasi pabhamkaro¹⁸ ||

verocano maṇḍalī uggatejo ||

mā Rāhu gilī caram antalikkhe ||

pajam mama¹⁹ Rāhu pamuñca suriyan ti || || (S. vol. I, p.51)²⁰

2.4 โครงสร้างที่แตกต่างระหว่าง Zla ba'i mdo (D034) กับ Zla ba'i mdo (D072)

Zla ba'i mdo (D034) และ Zla ba'i mdo (D072) ปรากฏข้อความตามโครงสร้างไม่เท่ากัน บางข้อความปรากฏเฉพาะใน Zla ba'i mdo (D034) ส่วนบางข้อความปรากฏเฉพาะใน Zla ba'i mdo (D072)

¹⁴ C: 'od

¹⁵ Z: thongs

¹⁶ S: zhig

¹⁷ อ้างอิง bka' 'gyur ภาษาทิเบต ฉบับ sDe dge เล่ม 34 หน้า 282b

¹⁸ PTS : 2 SS. tamasī; B. pabhākarō.

¹⁹ PTS : 3 B. mamam.

²⁰ อ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับ Pali Text Society สังยุตตนิกาย เล่ม 1 ชำระโดย L. Feer ค.ศ. 1884

2.4.1 ข้อความที่ปรากฏเฉพาะใน *Zla ba'i mdo* (D034)

ข้อความที่ปรากฏเฉพาะใน *Zla ba'i mdo* (D034) ไม่ปรากฏใน *Zla ba'i mdo* (D072) ได้แก่

ก) ข้อความที่จันทรเทพบุตรระลึกถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า

“*de nas lha'i bu zla bas bcom ldan 'das rjes su dran pa yid la byaste'*²¹*de'idus sutshigs subcadpa 'digsolto/*” (D034-282b–D034-283a)
 “ครั้งนั้น จันทรเทพบุตรระลึกถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าในใจแล้ว กราบทูลคาถาในเวลานั้น”

ตรงกับข้อความในจันทิมสูตรและจันทปริตตะ ดังนี้:

“*Atha kho Candimā devaputto Bhagavantam anussaramāno tāyaṃ velāyaṃ imaṃ gātham abhāsi*” (S. vol. I, p.50)

- ข้อความที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสคาถาปรารภจันทรเทพบุตร

“*de nas bcom ldan 'das kyis lha'i bu zla ba'i ched du'*²²*lha ma yin gyi dbang po sgra gcan'*²³*'dzin la tshigs su bcad pa bka' stsal pa/*” (D034-283a)

“ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสคาถาปรารภจันทรเทพบุตร กะอสุรินทราหู”
 ตรงกับข้อความในจันทิมสูตรและจันทปริตตะ ดังนี้:

“*Atha kho Bhagavā Candimaṃ devaputtam ārabbha rāhum asurindaṃ gāthāya ajjhabhāsi*” (S. vol. I, p.50)

²¹ S: te -/

²² S: du/

²³ Y: can

ข) ข้อความที่ร่ำหุรีบปล่อยจันทรเทพบุตร เข้าไปเฝ้าท้าวเวปจิตติอสูรินทร์

*“de nas lha²⁴ ma yin gyi dbang po sgra gcan²⁵ ‘dzin
gyis/²⁶ lha’i bu zla ba grol bar byas nas/ sngar gyi gzugs
bzhin du gang su zhig gis lha ma yin gyi dbang po thags
bzangs²⁷ ris kyi²⁸ drung du song zhing song nas/ sems
mi dga’ zhing yi mug pas ba spu langs par gyur pas
phyogs gcig tu ‘dug go/ /” (D034-283a)*

“ครั้งนั้น อสูรินทราหุปล่อยจันทรเทพบุตรแล้ว มีรูปกายเร่ร่อน เข้าไปเฝ้าท้าวเว-
จิตติ มีใจสดคร่ำ ขนลุกชัน ยืนอยู่ข้างหนึ่ง”

ตรงกับข้อความในจันทิมสูตรและจันทปริตตะ ดังนี้:

*“Atha kho Rāhu asurindo Candimam devaputtam
muñcivā taramānarūpo yena Vepacitti asur-
indo ten-upasaṅkami || upasaṅkamitvā samviggo
lomahaṭṭhajāto ekam antam aṭṭhāsi ||” (S. vol. I, p.50)*

2.4.2 ข้อความที่ปรากฏเฉพาะใน Zla ba’i mdo (D072)

ข้อความที่ปรากฏเฉพาะใน Zla ba’i mdo (D072) ไม่ปรากฏใน Zla
ba’i mdo (D034) ได้แก่ ข้อความตอนที่จันทรเทพบุตรหวาดกลัวและเข้าเฝ้า
พระผู้มีพระภาคเจ้า พระพุทธศาถาห้ามกลืนกินพระจันทร์อันเป็นประทีปแห่ง
ปวงประชา ไศลกราหุปล่อยพระจันทร์ และไศลกของมหาไวโรจนบุตร

²⁴ YP: lha’i

²⁵ Y: can

²⁶ S: gyis -/

²⁷ S: bzang

²⁸ YLPC: bzang ris kyi NZ: bzang ris kyis

ก) ข้อความที่จันทรเทพบุตรหวาดกลัวและเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า

“de nas zla ba’i dkyil ‘khor na gnas pa’i lha gang yin
pa de skrag cing dngangs la mi dga’ bar gyur nas/ bcom
ldan ‘das ga la ba der song ste phyin nas/ bcom ldan
‘das kyi zhabs la mgo bos phyag ‘tshal te phyogs gcig
tu ‘dug go/ /phyogs gcig tu ‘dug nas lha des de’i tshes
tshigs su bcad de gsol pa/” (D072-259b)

“ขณะนั้น เทวดาผู้สถิต ณ จันทรมณฑลนั้นเกิดหวาดกลัว ตกใจ และหวั่นใจ จึงเข้าไป
เฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ น้อมเศียรกราบแทบพระยุคลบาทของพระผู้มี-
พระภาคเจ้าแล้วนั่งอยู่ ณ ส่วนข้างหนึ่ง ครั้นนั่งลง ณ ส่วนข้างหนึ่งแล้ว เทวดานั้น
ก็กราบทูลคาถาในขณะนั้น”

ข) พระพุทธคาถาห้ามกลืนกินพระจันทร์อันเป็นประทีปแห่งปวงประชา

“bcom ldan ‘das kyis bka’ stsal pa/ /
sgra gcan zla ba mun sel ba/ /
nam mkha’ dag la ‘od byed cing / /
lam mer ‘dug la dkar ba dang /
rnam par dag pa’i ‘od ldan pa/ /
bar snang dag la ma bzung bar/ /
skye dgu’i sgron de myur du thong / /”

(D072-259b – D072-260a)

“พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ราหูเอ๋ย พระจันทร์ทำลายความมืดมิด ส่องทอแสงฟ้า
บริสุทธิ์ให้สว่าง สถิตแจ่มขาวกระจ่าง และมีรัศมีบริสุทธิ์ อย่าจับพระจันทร์ไว้ใน
ห้วงหาวเลย จงปล่อยประทีปแห่งปวงประชาดวงนั้นโดยพลันเถิด”

ค) โศลกกราหุปล่อยพระจันทร

“*de nas rings bzhin sgra gcan de/ /*
lus kyang rngul cing skrag gyur la/ /
nad pa bzhin du brtad pa yis/ /
zla ba mam par gtong bar byed/ /” (D072-260a)

“ครั้งนั้น ราหูกระหิ่ดกระหอบเห่จืดก หวาดกลัว รีบร้อนเหมือนคนป่วย (อาตุร) คายพระจันทรออกมา”

ง) โศลกของมหาไวโรจนบุตร

“*nam par snang byed kyi bu chen pos smras pa/*
kye ma bden pa gzigs pa yi/ /
sangs rgyas rnams ni ‘byung ba rmad/ /
de dag gis ni tshigs su bcad/ /
brjod na sgra gcan zla ba gtong / /” (D072-260a)

“มหาไวโรจนบุตรกล่าวว่า

โอโห เหล่าพระพุทธเจ้าผู้มองเห็นความจริง เกิดขึ้นได้น่าอัศจรรย์นัก
 หากพวกท่านกล่าวคาถาแล้วไซ้ ราหูก็จงปล่อยพระจันทรเถิด”

ข้อความ พระพุทธคาถาห้ำมกลืนกินพระจันทรอันเป็นประทีปแห่ง
 ปวงประชา โศลกกราหุปล่อยพระจันทร และโศลกของมหาไวโรจนบุตรนี้ ตรงกันกับ
 พระสูตร *gsang sngags chen po rjes su ‘dzin pa’i mdo* (D090-153b) ภาษา
 ทิเบต ที่แปลจากพระสูตร *Mahāmantrānudharāṇi* หรือ *Mahāmantrānusārinī*
 ภาษาสันสกฤต อันเป็นพระสูตรในชุดปัญจรักษา ที่บัณฑิตศรีเลนทรโพธิ
 (Śrīlendrābodhi) ชญานสิทธิ (Jñānasiddhi) ศากยปรภาวะ (Śākya-prabhava)
 และนักแปล *ban de ye shes sde* แปลเป็นภาษาทิเบต ราวคริสต์ศตวรรษที่ 8-9
 แก้ไขตามการปฏิรูปภาษาทิเบตในภายหลัง

Zla ba'i mdo (D072) นี้ไม่ระบุผู้แปล จึงทำให้ไม่ทราบยุคสมัยที่แปล และไม่ปรากฏว่าระหว่าง *Zla ba'i mdo* (D072) กับ *gsang sngags chen po rjes su 'dzin pa'i mdo* พระสูตรใดได้รับการแปลเป็นภาษาทิเบตก่อน เพียงแต่ตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ว่าข้อความส่วนนี้ตรงกันทั้งสองพระสูตร และไม่ปรากฏใน *Zla ba'i mdo* (D034) เท่านั้น

3. สारัตถะของ *Nyi ma'i mdo* และ *Zla ba'i mdo* กับสุริย-ปริตตะและจันทปริตตะ

3.1 สारัตถะที่คล้ายกันและแตกต่างกัน

สารัตถะส่วนใหญ่ในพระสูตร *Nyi ma'i mdo* คล้ายกันกับ *สุริยสูตร* และ *สุริยปริตตะ* เพียงแต่มีที่แตกต่างกันอยู่บ้างเพราะคำแปลที่เป็นปัญหาเท่านั้น สารัตถะส่วนใหญ่ใน *Zla ba'i mdo* (D034) ก็คล้ายกันกับ *จันทิมสูตร* และ *จันทปริตตะ* เช่นเดียวกัน และแตกต่างไปจาก *Zla ba'i mdo* (D072) กับ *จันทรสูตร* ภาษาสันสกฤตทั้ง 2 ฉบับ

ในที่นี้ จะเปรียบเทียบข้อความที่ราหูกลืนสุริยเทพบุตรและจันทรเทพบุตร โศลกที่สุริยเทพบุตรและจันทรเทพบุตรถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ กับโศลกที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสั่งราหูให้ปล่อยสุริยเทพบุตรและจันทรเทพบุตร

ก) ข้อความที่ราหูกลืนสุริยเทพบุตรและจันทรเทพบุตร

Nyi ma'i mdo และ *Zla ba'i mdo* (D034)

“de'i tshe lha'i bu nyi ma/ lha ma yin gyi dbang po sgra gcan 'dzin gyis bzung ngo/ /” (D034-282a, *Nyi ma'i mdo*)

“ในสมัยนั้น สุริยเทพบุตรถูกอสุรินทราหูจับแล้ว”

“de nas de’i tshe lha’i bu zla ba²⁹ lha ma yin gyi dbang
po sgra gcan³⁰ ‘dzin gyis bzung nas/” (D34-282b, Zla ba’i mdo)

“ในสมัยนั้น จันทรเทพบุตรถูกอสุรินทรหุบจับแล้ว”

สุริยสูตร และ จันทิมสูตร

“Tena kho pana samayena Suriyo devaputto Rāhuna
asurindena gahito hoti ||” (S. vol. I, p.51)

“ก็ในสมัยนั้นแล สุริยเทพบุตรเป็นผู้ถูกอสุรินทรหุบจับแล้ว”

“Tena kho pana samayena Candimā devaputto Rāhuna
asurindena gahito hoti ||” (S. vol. I, p.50)

“ก็ในสมัยนั้นแล จันทรเทพบุตรเป็นผู้ถูกอสุรินทรหุบจับแล้ว”

Zla ba’i mdo (D072)

“de’i tshe lha ma yin gyi dbang po sgra gcan gyis zla ba’i
dkyil ‘khor thams cad ‘od kyis bkab par gyur to/ /” (D72-259b)³¹

“สมัยนั้น วงจันทรมณฑลทั้งสิ้นถูกอสุรินทรหุบดบังไว้ด้วยรัศมี”

จันทรสูตร (Candra-sūtra) ฉบับ Klaus Willie

“tena khalu samayena rāhuna asurendreṇa sarvaṃ
candramaṇḍalam āvṛtam*”

“ได้ยินว่า ในสมัยนั้น วงจันทรมณฑลทั้งสิ้นถูกอสุรินทรหุบดบังแล้ว”

จันทรสูตร (Candra-sūtra) ฉบับ Ernst Waldschmidt

tena khalu samayena rāhuna asurendreṇa sarvaṃ
candramaṇḍala(m) āvṛtaṃ |

²⁹ S: ba -/ YP: +dang

³⁰ YP: can

³¹ อ้างอิง bka' 'gyur ภาษาทิเบต ฉบับ sDe dge เล่ม 34 หน้า 282b

“ได้ยินว่า ในสมัยนั้น วงจันทรฆณทลทั้งสิ้นถูกอสุรินทราหูบดบังแล้ว”

พระสูตรกลุ่มบาลี ใช้คำภาษาทิเบตว่า *bzung* และคำภาษาบาลีว่า *gahito* (จากรากกริยา √grh) “ถูกจับแล้ว” แต่พระสูตรกลุ่ม(มูล)สรวาสติวาท ใช้คำภาษาทิเบตว่า ‘*od kyis bkab pa* “ถูกบดบังด้วยรัศมี” และคำภาษาสันสกฤตว่า *avṛtam* (จากหน่วยคำเติมหน้า *a* และรากกริยา √vr) “ถูกบดบังแล้ว”

ข) โศลกที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสั่งราหูให้ปล่อยสุริยเทพบุตรและจันทรเทพบุตร

Nyi ma'i mdo (D034) และ Zla ba'i mdo (D034)

“*sangs rgyas 'jig rten la brtse*³²*bas/ / dgra bcom de bzhin gshegs pa la/ /nyi ma skyabs su song bas na/ / sgra gcan*³³ ‘*dzin gyis nyi ma thong*³⁴ / /” (D034-282b)

“ด้วยพระพุทธเจ้าทรงรักใคร่ (ชาว) โลก สุริยะได้ถึงพระอรหันต์ตถาคต เข้าว่าเป็นสรณะ ดังนั้น ราหู เจ้าจงปล่อยสุริยะเสียเถิด”

“*sangs rgyas 'jig rten la brtse bas/ / dgra bcom de bzhin gshegs pa la/ / zla ba skyabs su song bas na/ / sgra gcan*³⁵ ‘*dzin gyis zla ba thong* / /”³⁶ (D034-283a)

“ด้วยพระพุทธเจ้าทรงรักใคร่ (ชาว) โลก จันทระได้ถึงพระอรหันต์ตถาคต เข้าว่าเป็นสรณะ ดังนั้น ราหู เจ้าจงปล่อยจันทระเสียเถิด”

³² YP: rtse

³³ YP: can

³⁴ Z: thongs

³⁵ YP: sgra can Kh: sgra gcan

³⁶ Z: thongs Nyi ma'i mdo: thong

สุริยสูตร และ จันทิมสูตร

“Tathāgatam arahantam || suriyo saraṇaṃ gato ||
Rāhu pamuñca suriyaṃ || buddhā lokānukampakāti ||”

(S. vol. I, p.51)

“สุริยะขอถึงพระตถาคตอรหันต์เจ้าว่าเป็นสรณะ ราหู เจ้าจงปล่อยสุริยะ
เสีย พระพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมเป็นผู้กรุณาต่อโลก”

“Tathāgatam arahantaṃ || Candimā saraṇaṃ gato ||
Rāhu candaṃ pamuñcassu || buddhā lokānukampakāti ||”

(S. vol. I, p.50)

“จันทิมาขอถึงพระตถาคตอรหันต์เจ้าว่าเป็นสรณะ ราหู เจ้าจงปล่อย
จันทิมาเสีย พระพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมเป็นผู้กรุณาต่อโลก”

Zla ba'i mdo (D072)

“ ‘jig rten dgra bcom bde gshegs la/ /
zla ba skyabs su mchi lags kyis/ /
sangś rgyas ‘jig rten thugs brtse mams/ /
zla ba thar mdzod sgra gcan las/ /” (D72-259b)

“จันทรขอถึงพระอรหันต์สุดเจ้าย เป็นสรณะในโลก พระพุทธเจ้าทรงมี
พระหฤทัยรักใคร่ (ชาว) โลก โปรดปล่อยจันทรมาจากราหูเกิด”

จันทรสูตร (Candra-sūtra) ฉบับ Klaus Willie

“arhantaṃ sugataṃ loka candramāḥ śaraṇaṃ gataḥ
rāhoś candramasaṃ muñca buddhā lokānukampakāḥ //”

“จันทรมาขอถึงพระอรหันต์สุดเจ้ายในโลกเป็นสรณะ โปรดปล่อยจันทร-
มาจากราหูเกิด พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้อนุเคราะห์โลก”

จันทรสูตร (Candra-sūtra) ฉบับ Ernst Waldschmidt

“(loke sugatam arhantam candramāḥ śaraṇam gataḥ |
rāhoś candra)masam muñca buddhā lokan(u)kampakāḥ ||”

“จันทรมาขอถึงพระอรหันต์ผู้คตเจ้าในโลกเป็นสรณะ โปรดปล่อยจันทร
มาจากราหูเถิด พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้อนุเคราะห์โลก”

พระสูตรกลุ่มบาลี ใช้คำภาษาทิเบตว่า *de bzhin* และคำบาลีว่า *Tathāgatam* “พระตถาคตเจ้า” แต่พระสูตรกลุ่ม(มูล)สรรพาสติวาท ใช้คำภาษา
ทิเบตว่า *bde gshegs* และคำภาษาสันสกฤตว่า *sugatam* “พระสุคตเจ้า”

ค) โสลกที่สุริยเทพบุตรและจันทรเทพบุตรถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ

Nyi ma'i mdo และ *Zla ba'i mdo* (D034)

“sangs rgyas dpa' bo de la 'dud// thams cad myur du grol bar gyis//³⁷
bdag 'di'i kha ru bcug pas na//³⁸ bdag ni khyedla³⁹ skyabs su 'gro//”
(D034-282b) และ (D034-283a)

“ขอนอบน้อมแด่พระพุทธเจ้าผู้กล้าหาญพระองค์นั้น ผู้หลุดพ้นทุกสถานโดยพลัน
ข้าพระองค์ถึงปากแห่งราหูนี้แล้ว ข้าพระองค์จึงขอถึงพระองค์เป็นสรณะ ฯ”

สุริยสูตร และ จันทิมสูตร

“Namo te buddha vīr-atthu|| vippamutto si sabbabhi ||
sambādhapaṭippanno-smi || tassa me saraṇam bhavāti || ||”

(S. vol. I, p.50) และ (S. vol. I, p.51)

³⁷ YP: mdzod

³⁸ Y: cug pas ni P: bcug pas ni

³⁹ S: khyod

“ข้าแต่พระพุทธเจ้าผู้กล้าหาญ ข้าพระองค์ขอนอบน้อมแด่พระองค์ พระองค์ทรงเป็นผู้หลุดพ้นแล้วทุกสถาน ข้าพระองค์ถึงที่คับขันเสียแล้ว ขอพระองค์จงเป็นสรณะของข้าพระองค์เถิด”

Zla ba'i mdo (D072)

“kun las mam par rab grol ba'i / sangs rgyas dpa' bo khyod phyag
'tshal//

gnod pa dag dang phrad gyur pa / bdag gi skyabs ni mdzad par gsol //”
(D72-259b)

“ขอนอบน้อมแด่พระองค์ พระพุทธเจ้าผู้กล้าหาญ ผู้ทรงหลุดพ้นจากทุกสิ่ง
ข้าพระองค์ประสพอันตราย ขอโปรดทรงเป็นที่พึ่งของข้าพระองค์เถิด”

จันทรสูตร (Candra-sūtra) ฉบับ Klaus Willie

“buddhavīra namas te 'stu vipramuktāya sarvataḥ
sambādhapratipannāsmi tasya me śaraṇaṁ bhava”

จันทรสูตร (Candra-sūtra) ฉบับ Ernst Waldschmidt

“(namas te buddha vīra)stu vipramuktāya sarvataḥ |
sambādhapratī(panno 'smi tasya me śaraṇaṁ bhava ||)”

“ข้าแต่พระพุทธเจ้าผู้กล้าหาญ ข้าพระองค์ขอนอบน้อมแด่พระองค์ พระองค์ทรงหลุดพ้นโดยประการทั้งปวง ข้าพระองค์ถึงที่คับขันเสียแล้ว ขอพระองค์ทรงเป็นที่พึ่งของข้าพระองค์นั้นเถิด”

Nyi ma'i mdo และ Zla ba'i mdo (D034) ใช้คำว่า de “พระองค์นั้น” แต่ Zla ba'i mdo (D072) ใช้คำว่า khyod “แต่พระองค์” ส่วน สूरียสูตร จันทิมสูตร กลุ่มบาลี และ จันทรสูตร (Candra-sūtra) กลุ่ม(มูล)สรรพาสติวาท ทั้ง 2 ฉบับ ใช้คำว่า te “แต่พระองค์” นี้มิใช่ความแตกต่างเพราะฉบับการสืบทอด

แต่เป็นความสับสนที่เกิดจากการแปล (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อ 3.2 คำแปลที่เป็นปัญหา)

3.2 คำแปลที่เป็นปัญหา

พระสูตร *Nyi ma'i mdo* และ *Zla ba'i mdo* (D034) มีคำที่แปลที่ไม่ตรงกับ *สุริยสูตร* และ *จันทิมสูตร* อยู่บ้าง ได้แก่

ก) *Te “แต่พระองค์” – de “พระองค์นั้น”*

“sangs rgyas dpa' bo de la 'dud/ /” (D034-282b) และ (D034-283a)

ขอนอบน้อมแด่พระพุทธเจ้าผู้อาจหาญ พระองค์นั้น

“Namo te buddha vīra-tthu” (S. vol. I, p.50) และ (S. vol. I, p.51)

ขอนอบน้อมแด่พระองค์ พระพุทธเจ้าผู้อาจหาญ

คำว่า *te* ในภาษาบาลี มาจาก *tumha* ศัพท์ (คุณ, ท่าน) แจกรูปเป็นวิภัตติที่ 4 เอกพจน์ (Dative Singular) แปลว่า “แต่ท่าน” หรือ “แต่พระองค์” ส่วนคำว่า *de* ในภาษาทิเบต แปลว่า “นั้น”

การแปลว่า *de* ในพระสูตร *Nyi ma'i mdo* และ *Zla ba'i mdo* (D034) อาจเกิดขึ้นเพราะความสับสน เนื่องจากคำว่า *te* เป็นได้ทั้ง *tumha* ศัพท์ ปุริสสัพพนาม (ท่าน/คุณ) วิภัตติที่ 4 เอกพจน์ (Dative Singular) แปลว่า “แต่พระองค์” และ *ta* ศัพท์ ปุริสสัพพนาม “พวกเขา” หรือ วิสเสนสัพพนาม (นั้น) วิภัตติที่ 1 พหูพจน์ (Nominative Plural) “นั้น”

คำว่า “*khyod*” ในภาษาทิเบตกลุ่ม(มูล)สรรวาสติวาท ก็แปลว่า “ท่าน” หรือ “พระองค์” เช่นเดียวกันกับคำว่า *te* ในภาษาบาลีและสันสกฤต

พระสูตรเดียวทุกฉบับในที่นี้ ทั้งภาษาบาลี ภาษาสันสกฤตฝ่าย(มูล)สรรวาสติวาททั้งสองฉบับ และภาษาทิเบตฝ่าย(มูล)สรรวาสติวาท ล้วนแต่แปลว่า “ขอนอบน้อมแด่พระองค์ พระพุทธเจ้าผู้อาจหาญ” ทั้งสิ้น ยกเว้นเพียงฉบับภาษา

ทิเบตกลุ่มบาลี ทั้งที่มีสารัตถะตรงตามบาลีแทบทุกประการ ดังนั้น ความแตกต่างนี้ น่าจะเกิดขึ้นเพราะความสับสนทางเสียงหรือความสับสนทางไวยากรณ์

ข) *tiṭṭhasi* “ยืนอยู่” – ‘*di ru lhags* “มา ณ ที่นี้”

“*kinnu bhīto tiṭṭhasi*” (*S. vol. I, p.50*) และ (*S. vol. I, p.51*)

เพราะอะไรหนอ ท่านจึง...ตื่นกลัว ยืนอยู่

“*ci phyir ‘jigs pas ‘di ru lhags*” (*D034-282b*) และ (*D034-283a*)

เพราะอะไรหนอ ท่านจึงมา ณ ที่นี้ด้วยความกลัว

คำว่า *tiṭṭhasi* ดัดบทเป็น *tiṭṭhasi* (*√sthā*) “ยืนอยู่” และ *iti* “ดังนี้” พระสูตรชุดนี้แปลว่า ‘*di ru* “ณ ที่นี้” และ *lhags* “มา”

คำว่า ‘*di ru* “ณ ที่นี้” มาจากคำสรรพนาม ‘*di* “นี้” และ *ru* หน่วยคำบอกสถานที่ เป็นคำสรรพนามที่ผันรูปเพื่อบอกสถานที่เช่นเดียวกับคำบาลีว่า *tattha* “ณ ที่นั้น” ส่วนคำว่า *lhags* “มา” ตรงกับรากกริยา *vaś* “มา” ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่าผู้แปลจะดัดบทคำว่า *tiṭṭhasi* เป็น *tiṭṭha* กับ *asi* และสับสนเป็นคำว่า *tattha* “ณ ที่นั้น” กับ *asi* จาก *vaś* “มา” เพราะความสับสนเรื่องเสียง

ค) *Santaramāno* “รีบเร่ง” – *yid ni skrag par gyur* “มีใจหวาดกลัว”

“*Kinnu santaramāno va*” (*S. vol. I, p.50*) และ (*S. vol. I, p.51*)

เพราะอะไรหนอ จึงรีบเร่งยิ่งนัก

“*ci phyir yid ni skrag par gyur*” (*D034-282b*) และ (*D034-283a*)

เพราะอะไรหนอ จึงมีใจหวาดกลัว

คำบาลีว่า *santaramāno* มาจาก *saṃ-vtvar* “รีบเร่งยิ่ง” ลง *māna* ปัจจัย เป็นกริยาากิตก์ ปัจจุบันกาล พระสูตรชุดนี้แปลว่า *yid ni skrag par gyur* “มีใจหวาดกลัว” เนื่องจากผู้แปลอาจสับสนคำว่า *santara* “รีบเร่งยิ่ง” เป็น *santasa* ที่มาจาก *saṃ-vtras* “หวาดกลัว” และสับสน *māna* ปัจจัย กับคำว่า *mana* “ใจ”

Taramānarūpo “มีรูปเร่ร่อน” – *sngar gyi gzugs bzhin du* “มีรูปดั้งเดิม”
“taramānarūpo” (S. vol. I, p.50) และ (S. vol. I, p.51)
 มีรูปเร่ร่อน
“sngar gyi gzugs bzhin du” (D034-282b) และ (D034-283a)
 มีรูปดั้งเดิม

คำว่า *taramāna* มาจากรากกริยา *√tvar* “เร่ร่อน” แปลว่า “เร่ร่อนอยู่” ดังนั้น *taramānarūpo* จึงแปลว่า “มีรูปเร่ร่อน/มีท่าทางเร่ร่อน” พระสูตรชุดนี้ใช้คำว่า *sngar gyi gzugs bzhin du* “มีรูปดั้งเดิม/รูปเมื่อก่อน” ผู้แปลอาจแปลเป็นคำว่า *sngar* “ก่อน” เพราะสับสนว่า *tara* ในคำว่า *taramāna* เป็นคำบาลี *tāva* หรือคำสันสกฤต *tāvat* “เพียงนั้น/บัดนี้/ก่อน” และตีความ *māna* ซึ่งเป็นปัจจัยในกิริยาภิตก์ ปัจจุบันกาล ว่าเป็นคำนามที่แปลว่า “ดัง/เพียงดัง” แทนที่จะมองว่าเป็นปัจจัยในทางไวยากรณ์

สารัตถะที่แตกต่างกันระหว่างพระสูตร *Nyi ma’i mdo* (D034) และ *Zla ba’i mdo* (D034) กับ *สุริยสูตร* และ *จันทิมสูตร* นี้ ล้วนแต่ น่าจะเกิดจากปัญหาในการแปล เช่น ความสับสนเรื่องเสียง ความสับสนเรื่องไวยากรณ์ ควรสังเกตว่าไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการเรียนการสอนภาษาบาลีในทิเบตในสมัยที่แปล และผู้แปลทั้งสองท่าน คือ พระศากยภิกษุ *Nyi ma rgyal mtshan dpal bzang po* ชาวทิเบต เป็นผู้รู้ภาษาสันสกฤตกับภาษาท้องถิ่นของอินเดียหลายภาษา แต่อาจไม่รู้ภาษาบาลี และพระภิกษุอาณันทศรี ชาวศรีลังกา ก็อาจไม่รู้ภาษาทิเบต เพียงแต่ปรากฏว่าได้ร่วมงานแปล 2 ชุด ในทิเบตราวปี ค.ศ.1307 เท่านั้น

ข้อที่ผู้วิจัยพบในการเปรียบเทียบพระสูตรเหล่านี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ *Peter Skilling* (1993, p.135) ว่า

“การแปลผิดอาจเกิดขึ้นเพราะต้นฉบับผิด หรือเกิดจากความผิดพลาดในการแปลก็ได้ ในกรณีนี้ สันนิษฐานว่าต้นฉบับเป็นภาษาบาลี อักษรสิงหล พระอาณันทศรีไม่รู้ภาษาทิเบต และพระ *Nyi ma rgyal mtshan*

ไม่รู้ภาษาบาลีหรืออักษรลึงหล พวกท่านอาจจะสื่อสารกันด้วยภาษา
สันสกฤตและภาษากลางของฝ่ายอินเดียเหนือในสมัยนั้น เพราะพระ
Nyi ma rgyal mtshan เคยอยู่ที่เนปาล 14 ปี และพระอานันทศรีเคย
อยู่ที่พุทธคยา (ท่านน่าจะเดินทางผ่านอินเดียเหนือและอาจจะผ่าน
เนปาลไปสู่ทิเบต) ข้อนี้อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้แปลผิดและใช้คำเป็น
รูปคำสันสกฤต”

4. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

พระสูตร Nyi ma'i mdo และพระสูตร Zla ba'i mdo ปรากฏฉบับ
และบทบาทยุติไม่เท่ากัน คือ ปรากฏพระสูตร Nyi ma'i mdo (D034) ฉบับเดียว
เท่านั้นและจัดอยู่ในกลุ่มบาลี ไม่มีฉบับกลุ่ม(มูล)สรรพาสติวาท ในขณะที่พระสูตร
Zla ba'i mdo ปรากฏถึง 3 แห่ง คือ 1) พระสูตร Zla ba'i mdo (D034) ใน
กลุ่มบาลี 2) พระสูตร Zla ba'i mdo (D072) ในกลุ่ม(มูล)สรรพาสติวาท และ
3) ข้อความ 26 บรรทัด ในพระสูตร Zla ba'i mdo (D072) ที่ปรากฏในพระสูตร
gSang sngags chen po rjes su 'dzin pa'i mdo ชุดปัญญาจักรชา

เมื่อพิจารณาเรื่องโครงสร้างในสายการสืบทอดเดียวกัน ในพระสูตรกลุ่ม
บาลี พระสูตร Nyi ma'i mdo (D034) และ Zla ba'i mdo (D034) ซึ่งน่าจะแปล
มาจากพระปริตรบาลี มีโครงสร้างต่างกันเพียงโคลกเดียวเท่านั้น คือ พระสูตร
Nyi ma'i mdo (034) มีโคลกหนึ่งที่ไม่ปรากฏในพระสูตร Zla ba'i mdo (034)
ส่วนในพระสูตรกลุ่ม(มูล)สรรพาสติวาท จันทรสูตร (Candra-sūtra) ภาษาสันสกฤต
ทั้ง 2 ฉบับมีโครงสร้างและเนื้อหาเดียวกัน แต่ใช้คำแตกต่างกันและระบุสถานที่แปล
แตกต่างกัน เนื่องจากมีที่มาแตกต่างกัน ฉบับหนึ่ง Klaus Willie ปิรวรรตและชำระ
ส่วนอีกฉบับหนึ่ง Ernst Waldschmidt ปิรวรรตและสืบสร้างขึ้นมาจากการเทียบ
พระสูตรภาษาต่างๆ ที่เทียบเคียงกันได้ เหตุที่ฉบับของ Ernst Waldschmidt
ระบุสถานที่ต่างไปนั้น คงเป็นด้วยเหลือข้อความระบุสถานที่ปรากฏเพียง “t.re”
และผู้ปิรวรรตอาจเห็นว่าใกล้เคียงกับคำว่า tire “ณ ริมฝั่ง” จึงเทียบเคียงกับ

พระสูตร *Zla ba'i mdo* (D072) สืบสร้างขึ้นมาใหม่ ต่างไปจากฉบับของ *Klaus Willie* ที่ระบุสถานที่แบบเดียวกันกับในสายการสืบทอดบาลี (แต่โครงสร้างแตกต่างกัน)

พระสูตร *Nyi ma'i mdo* และ *Zla ba'i mdo* มีโครงสร้างและสารัตถะส่วนใหญ่ตรงกันกับ *สุริยสูตร* และ *จันทิมสูตร* ภาษาบาลี เป็นไปได้อย่างยิ่งว่าจะเป็นพระสูตรที่แปลจากสายการสืบทอดบาลีโดยตรงและมีความสัมพันธ์กับพระปริตรบาลี เนื่องจากปรากฏร่องรอยอิทธิพลจากจดหมายเหตุของศรีลังกาอย่างชัดเจน เช่น การระบุสถานที่ตรัสพระสูตรตาม *สุริยปริตตะ* และ *จันทปริตตะ* ในจดหมายเหตุ ทั้งที่ไม่ปรากฏใน *สุริยสูตร* และ *จันทิมสูตร* ในพระไตรปิฎก สารัตถะที่แตกต่างจากบาลีนั้นมีข้อพิสูจน์ที่เป็นไปได้อย่างสูงว่าเกิดขึ้นจากปัญหาทางการแปล

อนึ่ง พระสูตร *Zla ba'i mdo* ในภาษาทิเบตทั้ง 2 ฉบับมีบทบาทแตกต่างกัน พระสูตร *Nyi ma'i mdo* (D034) และพระสูตร *Zla ba'i mdo* (D034) ที่มีสารัตถะตรงกับพระปริตรบาลีจัดอยู่ในชุด *gZungs bsdus* และได้รับการสวดในฐานะคัมภีร์รักษาทั้งพระสูตร ส่วนพระสูตร *Zla ba'i mdo* (D072) ในฝ่าย(มูล)สรรพาสติวาทได้รับการสวดในฐานะคัมภีร์รักษาเพียง 26 พรรคที่ซ้ำกันกับพระสูตรในชุดปัญจรักษาเท่านั้น ข้อนี้อาจเป็นด้วยพระสูตร *Zla ba'i mdo* (D034) มีพระสูตร *Nyi ma'i mdo* (D034) เป็นคู่กัน ในขณะที่ *Zla ba'i mdo* (D072) ฝ่าย(มูล)สรรพาสติวาทไม่ปรากฏพระสูตรภาษาทิเบตที่เป็นคู่ชุดเดียวกัน

ดังนั้น พระสูตร *Nyi ma'i mdo* (D034) และ *Zla ba'i mdo* (D034) จึงน่าจะเป็นพระสูตรที่แปลจากสายการสืบทอดบาลี มีความสัมพันธ์กับพระปริตรบาลี และน่าจะเป็นมรดกพระปริตรฝ่ายเถรวาทที่ได้รับการสืบทอดต่อมาและยังคงมีชีวิตในคัมภีร์ฝ่ายทิเบตจนถึงปัจจุบัน

คำย่อ (Abbreviations)

C – Co ne bka’ ‘gyur

D – sDe dge bka’ ‘gyur

L – Li thang bka’ ‘gyur

N – sNar thang bka’ ‘gyur

P – Pe cin bka’ ‘gyur

PDM – dPe bsdur ma bka’ ‘gyur

S (ในอ้างอิงภาษาบาลี) - Saṃyutta-nikāya

S (ในอ้างอิงภาษาทิเบต) – stog pho drang bris ma bka’ ‘gyur

Y – g.Yung lo bka’ ‘gyur

Z – Zhol bka’ ‘gyur

คำชี้แจงการอ้างอิง

1. การอ้างอิงพระสูตรภาษาบาลี

ตำแหน่งจัดเก็บ. ลำดับเล่ม. เลขหน้า

ตัวอย่าง S. vol. I, p.51 หมายถึง สังยุตตนิกาย เล่มที่ 1 หน้า 51

2. การอ้างอิงพระสูตรภาษาทิเบต

ฉบับ ลำดับเล่ม – เลขหน้า หน้า/หลัง

ตัวอย่างที่ 1 D072-276a

หมายถึง bKa’ ‘gyur ฉบับ sDe dge เล่มที่ 72 หน้า 276 ด้านหน้า

ตัวอย่าง 2 D034-282b

หมายถึง bKa’ ‘gyur ฉบับ sDe dge เล่มที่ 34 หน้า 282 ด้านหลัง

รายการอ้างอิงภาษาไทย

- กรมศิลปากร. (2562). *มหาทิพมนต์ : ความสืบเนื่องของบทพระพุทธรูปธรรมดในลังคมไทย*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2535). *อานุภาพพระปริตต์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์-มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สดชื่น. (2561). *คู่มือพิธีเจริญพระพุทธมนต์นพเคราะห์ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: นีโอ ดิจิตอล.

รายการอ้างอิงภาษาอังกฤษ

- A.V.Zorin. *Lines of development of the Tibetan editions of gzungs bsdus collection first printed in the rtag brtan monastery founded by Taranatha*. [Online]. (2014). Available from: http://www.orientalstudies.ru/eng/images/pdf/a_zorin_2014.pdf [2019, September 28]
- De Silva, L. (1981). *Paritta: a historical and religious study of the Buddhist ceremony for peace and prosperity in Sri Lanka*.
- Gaffney, S. (2018). *SKyes pa rabs kyi glen gzi (Jātakanidāna): a critical edition based on six editions of the Tibetan bKa'gyur*. Indica et Buddhica Publishers.
- Jo nang rje btsun tāranātha (Ed.). (n.d.). *gZungs bsdus* (Vol. 1–1). Retrieved June 9, 2022, from <http://purl.bdrc.io/resource/MW3CN2447> [BDRC bdr:MW3CN2447]
- Powers, J., & Templeman, D. (2012). *Historical dictionary of Tibet*. Scarecrow Press.
- Skilling, P. (1992). The Rakṣa literature of the Śrāvakayāna. *Journal of the Pali Text Society*, 16, 109-182.

Skilling, P. (1993). Theravādin literature in Tibetan translation. *Journal of the Pali Text Society*, 19, 69-201.

The Buddhist Digital Archives by the Buddhist Digital Resource Center. *jo nang rje btsun tA ra nA tha*. [Online]. Available from : <https://library.bdrc.io/show/bdr:P1428>. [accessed 9 June 2022].

The Buddhist Digital Archives by the Buddhist Digital Resource Center. *Nyi ma rgyal mtshan*. [Online]. Available from : <https://library.bdrc.io/show/bdr:P2147>. [accessed 9 June 2022].

Waldschmidt, E. (1970). Buddha frees the disc of the moon (Candrasūtra). *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 33(1), 179-183.

Winternitz, M. (1983). A history of Indian literature/2 Buddhist literature and Jaina literature. *A history of Indian literature*.

รายการอ้างอิงภาษาฝรั่งเศส

Feer, L. (1883). *Fragments extraits du Kandjour traduits du tibetain*.

รายการอ้างอิงภาษาบาลี

Feer, L. (1884). *The Saṃyutta-Nikaya of the Sutta-piṭaka*. Part I. Sagatha Vagga. London: Pali Text Society.

รายการอ้างอิงภาษาทิเบต

bKa' 'gyur (dpe bsdur ma) (Par gzhi dang po par thengs dang po, Vol. 1–109). (2006–2009). Krung go'i bod rig pa'i dpe skrun khang. <http://purl.bdrc.io/resource/MW1PD96682> [BDRC bdr: MW1PD96682]

- bKa' 'gyur (sde dge) (Vol. 1–103). (200 C.E.). [sDe dge par khang chen mo].* <http://purl.bdrc.io/resource/MW30532> [BDRC bdr: MW30532]
- bKa' 'gyur (stog pho brang bris ma) (Vol. 1–109). (1975–1980). Smanrtsis Shesrig Dpemzod.* <http://purl.bdrc.io/resource/MW22083> [BDRC bdr:MW22083]
- 'Gos lo tsā ba gzhon nu dpal. (n.d.). Deb ther sngon po (Vol. 1–2). gSer thang bla rung lnga rig nang bstan slob gling.* Retrieved June 15, 2022, from <http://purl.bdrc.io/resource/MW3CN3380> [BDRC bdr:MW3CN3380]
- Jo nang rje btsun tāra nātha (Ed.). (n.d.). gZungs bsdus (Vol. 1–1). Retrieved June 15, 2022, from* <http://purl.bdrc.io/resource/MW3CN2447> [BDRC bdr:MW3CN2447]
- 'Phags pa byams pa'i mdo zhes bya ba. (2006–2009). In Kun dga' rgyal mtshan (Trans.), bKa' 'gyur (dpe bsdur ma) (Par gzhi dang po par thengs dang po, Vol. 76, pp. 866–883). Krung go'i bod rig pa'i dpe skrun khang.* http://purl.bdrc.io/resource/MW1PD96682_0383 [BDRC bdr:MW1PD96682_0383]
- Nyi ma'i mdo. (200 C.E.). In bKa' 'gyur (sde dge) (Vol. 34, pp. 566–567). [sDe dge par khang chen mo].* http://purl.bdrc.io/resource/MW30532_0041 [BDRC bdr:MW30532_0041]
- Sa skya yongs 'dzin ngag dbang chos grags, Ngor mkhan chen 25 sangs rgyas phun tshogs, 'Gro mgon chos rgyal 'phags pa, gSer mdog paṇ chen shākya mchog ldan, bLa ma dam pa bsod nams rgyal mtshan, rTa nag mkhan po chos rnam rgyal, sTag tshang pa dpal 'byor bzang po, Ngor mkhan chen 10 dkon mchog

lhun grub, rJe btsun grags pa rgyal mtshan, Mang thos klu sgrub rgya mtsho, mkhyen brtse'i dbang po, Bu ston rin chen grub, & Sa skya paṇḍi ta kun dga' rgyal mtshan. (2009). *Sa skya'i chos 'byung gces bsdus* (Par gzhi dang po, Vol. 1–6). Krung go'i bod rig pa dpe skrun khang. <http://purl.bdrc.io/resource/MW1PD90704> [BDRC bdr:MW1PD90704]

gSang sngags chen po rjes su 'dzin pa'i mdo. (200 C.E.). In sNa nam btsun pa ye shes sde (Trans.), bKa' 'gyur (sde dge) (Vol. 90, pp. 302–313). [sDe dge par khang chen mo]. http://purl.bdrc.io/resource/MW30532_0563 [BDRC bdr:MW30532_0563]

Zla ba'i mdo. (200 C.E.). In bKa' 'gyur (sde dge) (Vol. 34, pp. 567–568). [sDe dge par khang chen mo]. http://purl.bdrc.io/resource/MW30532_0042 [BDRC bdr:MW30532_0042]

Zla ba'i mdo. (200 C.E.). In bKa' 'gyur (sde dge) (Vol. 72, pp. 523–524). [sDe dge par khang chen mo]. http://purl.bdrc.io/resource/MW30532_0331 [BDRC bdr:MW30532_0331]